

УДК 007:304:659

КРИТЕРІЇ ОБҐРУНТОВАНОСТІ ЗАХИЩУВАНИХ ПОЛОЖЕНЬ У ДИСЕРТАЦІЯХ З МИСТЕЦТВОЗНАВЧИХ НАУК

Зіновій Партико

*Класичний приватний університет,
вул. Жуковського, 70 Б, Запоріжжя, Україна, e-mail: partyko@ukr.net*

Для обґрунтованості захищуваних положень запропоновано використовувати експертні опитування. Пропонується в межах однієї науки ввести наукові ступені доктора філософії/наук в ділянці мистецтва і в ділянці науки залежно від ступеня використання наукових методів дослідження.

Ключові слова: дисертація, положення для захисту, експертні опитування, мистецтвознавчі науки, наукові ступені

Вступ. Дискусії між фізиками (представниками природничих наук) і ліриками (представниками мистецтвознавчих наук) відомі давно. Зокрема, це дискусії і про критерії істинності/обґрунтованості положень дисертаційних досліджень у цих науках. Для природничих, технічних, гуманітарних та формальних наук ці критерії є відомими й більш-менш усталеними, а для мистецтвознавчих наук, як виявляється, залишаються невизначеними (це засвідчило мікросоціологічне опитування; див. його результати нижче). Тут під мистецтвознавчими науками маємо на увазі: театральне мистецтво, музичне мистецтво, кіномистецтво і телебачення, образотворче мистецтво, декоративне і прикладне мистецтво, дизайн, а також літературознавство¹. Зазначимо також, що твори мистецтва оцінюють і в низці інших наук, наприклад, у культурології, журналістикознавстві й архітектурі, які формально до мистецтвознавчих не зараховують.

З урахуванням сказаного визначимо проблему цієї статті так: якими є (чи: якими можуть або повинні бути) критерії визначення обґрунтованості положень у дисертаціях з мистецтвознавчих наук?

З урахуванням сказаного, об'єктом статті будуть захищувани в дисертаціях з мистецтвознавчих наук положення, причому лише ті, в яких використовують оцінки творів мистецтва. Інші положення, які не містять оцінок, розглядатися не будуть.

Предметом дослідження будуть критерії обґрунтованості оцінок творів мистецтва, зафіксованих у захищуваних положеннях. При цьому не буде розглядатися критерій істинності, який використовують для положень, що не містять оцінок, оскільки їх застосування є традиційним [наприклад, при встановленні історичних фактів (припустімо, авторства твору), відмінностей між авторами, мистецькими стилями, змінами цих стилів у часі тощо].

Мета статті полягає в тому, щоб визначити ті критерії, які Департаменту атестації кадрів МОН України доцільно використовувати для перевірки об-

© Партико З., 2014

¹ Літературознавство за чинною класифікацією наук віднесено до філологічних, але той факт, що художня література належить до одного з видів мистецтва, думаємо, ніхто заперечувати не буде.

грунтованості положень, що винесені на захист у дослідженнях з перерахованих вище мистецтвознавчих наук.

Огляд літератури. У нормативних документах [3] і публікаціях [5] сформульовано вимоги до основних результатів дисертаційних досліджень, а також показано, що ці результати не можуть належати до псевдонауки, паранауки чи інженерних вчень [6]. Крім того, показано, як потрібно враховувати специфічні вимоги до наукових результатів в окремих науках [9].

Консультації з фахівцями в ділянці естетики, культурології та мистецтвознавчих наук засвідчили, що в цих науках критерій обґрунтованості оцінок творів мистецтва використовується інтуїтивно, він практично не ставився й не досліджувався.

Поряд із цим, у філософській літературі (за Дж. Доленті) [1] в якості критеріїв істинності використовують: а) свідчення органів чуття (критерій, який використовують у природничих науках і який передбачає перевірку теорії результатами практичних досліджень); б) свідчення інструментальних засобів, у тому числі й вимірювальних (критерій, який використовують у природничих науках і який так само передбачає перевірку теорії результатами практичних досліджень); в) свідчення раціональної думки (критерій, який передбачає відповідність теорії низці певних вимог, зокрема логіки, і який використовують у формальних науках, наприклад математиці); свідчення експертів² (критерій, який використовують у тих науках, в яких використовувати три попередні критерії немає змоги).

При цьому зазначається, що свідчення експертів потрібно приймати з обережністю, оскільки фахівці помиляються, а іноді навіть можуть давати хибні свідчення (найкращий приклад, – те, що свого часу всі люди – за принципом консенсусу – вважали Землю пласкою).

У тому ж джерелі вказують, що в якості додаткових критеріїв істинності — в широкому розумінні цього слова – іноді можуть також використовувати: звичаї; емоції та почуття; інтуїцію; прагматизм³. Але при цьому зазначається, що переважна більшість визнає, що ці додаткові критерії не можуть адекватно виконувати функцію визначення істинності.

Дуже цікавим для мистецтвознавства й естетики є те, що зараз активно розробляється такий розділ модальної логіки як логіка оцінок [4]. Ця логіка складається з двох частин: а) логіки абсолютних оцінок (квантори: *гарне, посереднє, потворне*; значення цих кванторів можуть бути представлені на порядкових (рангових) або кількісних інтервальних шкалах); б) логіка порівняльних оцінок (квантори: *краще, рівнозначне, гірше*; варіантом є такі квантори: *краще на стільки-то одиниць, приблизно рівнозначне (з відхиленням на стільки-то одиниць), гірше на стільки-то одиниць*; така логіка також може передбачати наявність вказаних вище видів шкал, але не цілих шкал, а лише їх фрагментів). Оцінювальні твердження не є ні істинними, ні хибними. Тому оцінки в логіці оцінок можуть характеризуватися як доцільні, розумні, адекватні, оптимальні, ефективні тощо, але ніяк не як істинні чи хибні.

В естетиці й мистецтвознавстві вважається також, що те, що визнано гарним чи кращим за інше, має незаперечну суспільну цінність.

² Експерт (від *лат. expertus* – досвідчений) – фахівець, якого запрошують чи наймають за винагороду, для вироблення кваліфікованого висновку чи міркування щодо питання, яке розглядають чи вирішують інші люди, менш компетентні в цій ділянці.

³ Якщо ідея істинна, то її можна застосувати на практиці; якщо ж ідея не «працює», то вона не є істинною.

Логіка оцінок дає означення своїм базовим поняттям (термінам). Наприклад, *гарні* – це ті об'єкти, які викликають позитивні емоції та/чи доставляють людині насолоду; *погані* – це ті об'єкти, які викликають негативні емоції та/чи не доставляють насолоди; *посередні* – це ті об'єкти, які викликають нейтральні (ні позитивні, ні негативні) емоції (тотожно: не викликають жодних емоцій) та не доставляють насолоди.

Логіка оцінок має свої закони:

- ніщо не може бути одночасно гарним і посереднім, посереднім і поганим;
- якщо щось є посереднім, то й суперечливе щодо нього також є посереднім (*якщо посередньо, що об'єкт є голубим, то посереднім є і те, що об'єкт не є голубим*);
- гарним є і перше, і друге тільки тоді, якщо гарними разом є і перше, і друге (*гарною є картина А і гарною є картина Б, тільки якщо гарними разом є картини А і Б*).

Оцінка містить такі компоненти: 1) суб'єкт оцінки – людина (група людей), які приписують оцінку якомусь об'єкту; 2) предмет оцінки – об'єкт (об'єкти), якому (яким) приписують оцінку; або: об'єкти, оцінки яких порівнюють; 3) характер оцінки – абсолютна чи порівняльна; 4) основа оцінки – те, з позиції чого виконують оцінювання (з позиції гармонії, симетрії тощо).

Результати мікросоціологічного опитування. Для з'ясування того, якими є критерії обґрунтованості захищуваних положень у дисертаціях, ми опитали трьох докторів⁴ наук з різних ділянок мистецтва (образотворче мистецтво, музичне мистецтво, літературознавство). Зрозуміло, що при цьому застосовувалися не кількісні, а якісні методи інтерпретації результатів цього опитування.

Як засвідчили результати (опитування проводилося в формі приватної бесіди), жоден із науковців таких критеріїв сформулювати не зміг, що засвідчує не випадковість такого результату. При цьому коментарі опитаних науковців були такі: перший експерт: оскільки мистецтвознавці є атестованими фахівцями, то їх індивідуальні критерії забезпечують обґрунтованість оцінок; другий експерт: критерії є дуже суб'єктивними, причому суб'єктивними настільки, що говорити про їх стійкість взагалі не доводиться; третій експерт: питання критеріїв поки що не з'ясоване, а тому вимагає дослідження в естетиці й мистецтвознавстві.

Далі цим трьом науковцям повідомлялося, що в якості критерія обґрунтованості міг би застосовуватися метод експертних оцінок. При цьому люди, які могли б претендувати на те, щоб стати експертами, повинні були б мати або не менше ніж десятирічний досвід експертування творів мистецтва, або публікації в рейтингових (фахових) виданнях на відповідну тему. При цьому додаткові умови, за яких людина могла б бути визнана експертом у ділянці мистецьких творів множини *A* (твори повинні відбиратися за певними класифікаційними ознаками: час їх створення, ареал їх створення та мистецький напрям, тобто стиль, у якому вони створені), пропонувалися такі:

- ділянка експертування чи тематика публікацій кандидата повинна збігатися з множиною *A* за часовим періодом (це означає, наприклад, що експертом творів мистецтва XVI ст. не може бути особа, яка експертувала чи досліджувала твори мистецтва XX ст.);
- ділянка експертування чи тематика публікацій кандидата повинна збігатися з множиною *A* за географічним ареалом (це означає, наприклад, що

⁴ Ці науковці свого часу були членами експертних рад колишнього ВАК і сучасного ДАК МОН України. Їх прізвища зі зрозумілих причин не називаємо.

експертом творів мистецтва Америки не може бути особа, яка досліджувала й експертувала твори мистецтва Африки, хоча й того самого часового періоду чи навіть того самого мистецького стилю);

- ділянка експертування чи тематика публікацій кандидата повинна збігатися з множиною A за стильовим напрямом (це означає, наприклад, що експертом з народного мистецтва не може бути особа, яка вивчала й експертувала твори з поп-арту, хоча б навіть у той самий часовий період і на тому самому географічному ареалі).

Крім того, під час оцінювання обгрунтованою пропонувалося вважати ту оцінку, яка дорівнює середньому значенню 70% «найближчих» оцінок експертів (оцінки 30% експертів можуть бути не тільки іншими, а й навіть діаметрально протилежними). Вказувалося також, що оцінки в часі (наприклад, через півстоліття після точки часу T_0) можуть змінюватися («дрейфувати»), що не впливає на обгрунтованість оцінок в момент часу T_0 .

На пропозицію застосовувати в якості критерія для визначення обгрунтованості захищуваних положень метод експертних оцінок – з переліченими вище чотирма обмеженнями – всі три науковці відповіли, що цей метод для мистецтвознавчих досліджень є неприйнятним⁵.

Запропонувати будь-який інший критерій (хоча б, наприклад: наскільки твір відхиляється від середніх значень якогось показника за принципом: чим більше відхилення, тим вищий мистецький рівень) жоден з опитаних науковців не зміг і не вважав за потрібне.

З технологічними особливостями застосування методу експертних оцінок (крім загального уявлення) обстежувані науковці знайомі в основному не були.

Постановка задачі. Отримані в ході мікросоціологічного опитування результати засвідчили, що оцінки творів мистецтва у дисертаційних дослідженнях можуть бути будь-якими. Але в такому разі втрачається критерій їх перевірки (верифікованості), який в науці належить до базових, а саме: при повторенні дослідів (для наших умов – оцінювань) вони за тих самих умов повинні давати один і той самий результат. З цього випливає, що такі результати в ділянці мистецтвознавчих дисертаційних досліджень не належать до наукових, оскільки суперечать одному з її основних принципів. Зі сказаного випливає потреба, якщо не повністю, то хоча б частково вирішити цю проблему, тобто проблему переведення мистецтвознавчих наук, якщо так можна сказати, на «більш» наукову основу.

Вирішення цієї проблеми може бути запропоноване за аналогією до того, як це має місце в деяких країнах світу, наприклад, США (там паралельно існує і ступінь *доктор філософії*, і ступінь *доктор мистецтв* [1]).

Розробка теоретичної моделі для оцінювання обгрунтованості захищуваних положень у дисертаціях із мистецтвознавчих наук. Застосовуючи викладену вище ідею, ділянку мистецтвознавчих досліджень поділимо на дві частини: перша частина залишається такою, якою є зараз (в ній критерієм обгрунтованості вважають результати застосування якісних методів дослідження, а також інтуїцію здобувача); друга частина змінюється (в ній критерієм обгрунтованості вважають результати застосування здобувачем загальноприйнятих наукових методів, зокрема спостереження у формі експертного опитування).

⁵ Мабуть, ці науковці випустили з поля зору те, що самі спецради, в яких вони працюють, є реалізацією методу експертного опитування (адже під час захисту відбувається напівформалізована оцінка ними – членами спецрад – тих положень, які здобувачі у своїх дисертаціях висовують на захист).

З урахуванням сказаного, в Україні в мистецтвознавчих науках доцільно було б ввести такі різновиди наукових ступенів:

- доктора філософії/наук в ділянці літературних (музичних, образотворчих, театральних, інших) **мистецтв**, – якщо в дисертації традиційні для науки методи дослідження не застосовані, але з результатами здобувача погоджується більшість членів спеціалізованої вченої ради, що й засвідчується результатами її голосування⁶);
- доктора філософії/наук в ділянці літературних (музичних, образотворчих, театральних, інших) **наук**, – якщо в дисертації були застосовані традиційні для науки методи дослідження, наприклад метод експертних оцінок.

Відповідно до сказаного, далі в статті буде розроблятися в основному та частина моделі, яка передбачає присудження ступеня доктора філософії/наук в ділянці наук. Перший варіант (він передбачає присудження ступеня доктора філософії/наук в ділянці мистецтв) розглядатися далі не буде, оскільки за фактом він реалізується вже зараз.

У рамках нашої моделі виділимо такі види оцінок: за критерієм наукової обґрунтованості: наукові/ненаукові; за критерієм формалізованості: формалізовані/неформалізовані.

Ненаукові оцінки – це, як правило, емпірично-емоційні, образно-емоційні оцінки. Вони часто ґрунтуються на таких критеріях як хвилює/не хвилює, образ оригінальний/неоригінальний, твір на емоції впливає/не впливає тощо. Такі оцінки є неформалізованими, а тому цілком суб'єктивними. Їх можуть ставити і обивателі, і мистці, і експерти-професіонали.

Наукові оцінки мають ґрунтуватися тільки на науково обґрунтованих критеріях. Бажано, щоб ці оцінки були формалізованими, тоді ступінь їх об'єктивності буде максимально високим. Проте допустимими є й наукові неформалізовані оцінки. І перші, і другі наукові оцінки можуть ставити тільки експерти-професіонали (до речі, не всі мистці можуть бути експертами-професіоналами).

Далі в нашій статті мова йтиме лише про другий вид оцінок, тобто оцінки наукові.

Модель визначення мистецького рівня творів мистецтва діє в режимі експертного опитування, тобто множини спеціальним чином відібраних експертів, які виставляють творам мистецтва оцінки чи визначають місце митця серед інших. Такі моделі не є чимось новим, вони є загальноприйнятими. Їх широко використовують, наприклад, на аукціонах по продажу творів мистецтва на зразок Сотбі'с. Нещодавно таким методом було визначено, наприклад, список десяти найвизначніших художників ХХ ст. [8].

Модель передбачає, що в ній повинні збігатися⁷:

- часовий період появи твору мистецтва і часовий період, в якому кандидат на роль експерта є визнаним фахівцем;
- географічний ареал появи твору мистецтва і географічний ареал, в якому кандидат на роль експерта є визнаним фахівцем;

⁶ Цю ситуацію можна трактувати так: результати здобувача на 70-75% збігаються з оцінками експертів – членів спеціалізованої вченої ради. Отже, й здобувач, оскільки його результати збігаються з результатами експертів, має всі підстави для того, щоб його також було визнано експертом.

⁷ Тлумачення цих факторів див. у розділі «Результати мікросоціологічного опитування».

- мистецький стиль (напря́м), в якому підготовано твір мистецтва, і мистецький стиль (напря́м), в якому кандидат на роль експерта є визнаним фахівцем.

Обґрунтованою повинна вважатися оцінка, яка є середньою серед 70% «найближчих» оцінок (при довірчій імовірності 0,95). При цьому допускається, що серед 30% оцінок деякі можуть бути діаметрально протилежними.

Модель передбачає, що з часом (кілька десятків років) оцінки можуть «дрейфувати» (змінюватися). Тобто те, що в мистецтві мало високі оцінки в момент часу T_1 , може мати інші оцінки, чи навіть діаметрально протилежні, в момент часу T_2 .

Модель передбачає також, що оцінювати в захищуваних положеннях твори мистців можна тільки після їх смерті (прижиттєве оцінювання заборонене)⁸. Так заборону, на нашу думку, доцільно ввести тому, що занадто високою є можливість впливу на експертів тих мистців, яких оцінюють. Проте це не забороняє проводити в дисертаціях таке оцінювання творів мистецтва, результати якого на захист не виносяться.

Перед проведенням опитування експертам, звичайно, слід повідомляти критерії, за якими повинні оцінюватися твори мистецтва (наприклад, мистецька оцінка в поточний час; мистецька оцінка через півсотні років; продаваність у поточний час і через n років; відвідуваність музеїв/виставок із цими творами мистецтва; ціна; місце в ранжованому списку серед інших аналогічних творів мистецтва; соціальна значущість твору мистецтва тощо), а для формалізованих оцінок ще й шкали оцінювання.

Дослідження методом експертного опитування може проводитися:

- при індуктивному доведенні (коли оцінки лише отримуються; раніше вони могли бути, наприклад, зовсім невідомими);
- при дедуктивному доведенні (коли попередньо отримані здобувачем теоретичні оцінки пізніше зіставляються з оцінками експертів; якщо оцінки збігаються, тоді здобувачу присуджують здобуваний ним ступінь, якщо ні, то... образно кажучи, треба почекати до того часу, коли оцінки здобувача й експертів будуть збігатися).

Процедури відбору експертів. Відбір експертів з числа кандидатів повинен ґрунтуватися на таких факторах: високому рівні інтелекту; значному досвіді роботи; визнанні колег; активній науковій діяльності; існуванні публікацій у рейтингових виданнях; престижній освіті; високому особистому статусі.

За рівнем кваліфікації в ланцюжку «учень > стажист > спеціаліст > майстер > раціоналізатор > експерт > творець» експертові належить високе місце перед «творцем». У вказаному ранжованому списку (сім рівнів) експерт повинен уміти відрізняти роботи фахівців усіх перерахованих рівнів, при цьому вміти творити сам він не зобов'язаний.

Виділяють такі способи укладання списків кандидатур на роль експертів⁹ (ці кандидати можуть бути як вітчизняними, так і зарубіжними): за публікація-

⁸ Цю заборону не трактуємо як однозначну, а розцінюємо як таку, що вимагає додаткового обговорення.

⁹ Науковці, які брали участь в мікросоціологічному опитуванні, як аргумент, що підтверджує неможливість застосування методу експертного опитування, вказували, що в Україні немає достатньої кількості експертів. Цілком можливо! Але тоді виникає таке запитання: а хто ж тоді та як присуджує звання кандидата/доктора наук в Україні зараз? Невже науковці, які не є експертами в своїй ділянці мистецтвознавства? Якщо так, то виникає сумнів у тому, чи є тоді захищені здобувачі науковцями.

ми; шляхом опитування серед спеціалістів (з можливим проведенням опитування в кілька турів).

Зі списку кандидатур експертів відбирають такими методами: самооцінка кандидатами свого рівня за наперед встановленими критеріями (наприклад, кількістю публікацій, кількістю проведених експертиз тощо); оцінка кандидатами один одного (наприклад, за тими самими показниками, що й самооцінка).

Ще одним способом відбору експертів із множини кандидатів є отримання від них відповідей на поставлені запитання, які стосуються, наприклад, другої чи третьорядних характеристик об'єктів оцінювання.

Подамо приклад двохтурової процедури відбору експертів:

- перший тур: дослідник відбирає кількох кандидатів, укладає їх список і розсилає їм опитувальник з проханням додати до списку нові прізвища тих кандидатів, які, можливо, в ньому упущені;
- з отриманих даних дослідник укладає розширений список кандидатів;
- другий тур: дослідник розсилає всім експертам, які є в розширеному списку, цей список з проханням вказати за обраною шкалою рівень кваліфікації кожного експерта;
- отримавши оцінки, дослідник підраховує узагальнені оцінки кожного експерта, ранжує експертів за цими оцінками, а далі відбирає з верхньої частини ранжованого списку ту його частину, яка далі буде здійснювати оцінку творів мистецтва.

При експертному опитуванні доволі складно стоїть питання про потрібну кількість експертів. Річ у тім, що сказати, задовільною є ця кількість чи ні, можна лише тоді, коли опитування вже проведене. Для визначення мінімальної потрібної кількості експертів (n_{min}) використовують формулу: $n_{min} = 0,5 \cdot [(b - b') / b_{max}]$, де b – середнє значення оцінок експертів; b' – середнє значення оцінок експертів після додавання оцінок ще одного експерта; b_{max} – максимальна оцінка у відповідях експертів [7].

Для пілотних (випробувальних) опитувань можна використовувати групи з семи – півтора десятка експертів.

Надійність результатів експертного опитування. Надійність отриманих дослідником результатів повинна визначатися за традиційною в науці методикою: середнє значення оцінки, величина її невизначеності й довірна ймовірність.

Для перевірки надійності отриманих у дисертаційному дослідженні результатів слід ту ж множину творів мистецтва дати іншій групі експертів: чим більшим буде збіг оцінок, тим надійнішими будуть результати цього дослідження і навпаки (при цьому така друга група експертів може бути меншою за кількістю).

Сприятиме підвищенню надійності отриманих результатів й залучення до участі в дослідженні зарубіжних експертів.

Висновки.

1. В Україні в мистецтвознавчих науках доцільно ввести такі різновиди наукових ступенів:

- доктора філософії/наук в ділянці літературних (музичних, образотворчих, театральних, кінематографічних, інших) мистецтв, – якщо в дисертації традиційні для науки методи дослідження не застосовані, але з результатами здобувача погоджується більшість членів спеціалізованої вченої ради, що й засвідчується результатами її голосування);
- доктора філософії/наук в ділянці літературних (музичних, образотворчих, театральних, кінематографічних, інших) наук, – якщо в дисертації були за-

стосовані традиційні для науки методи дослідження, зокрема й спостереження в формі експертних оцінок.

2. Оскільки, крім мистецтвознавчих, існують інші науки, які досліджують твори мистецтва (культурологія, літературознавство, архітектура, журналістикознавство), то доречно по цих науках так само дозволити присуджувати два види звань (доктора філософії/наук в ділянці мистецтв і доктора філософії/наук в ділянці наук).

3. Аспірантам, які навчаються у вищих навчальних закладах мистецтвознавчого напрямку, потрібно запровадити читання навчальної дисципліни «Методи експертних оцінок».

4. Виходячи з тривалості перебування в очній та заочній аспірантурі, а також у докторантурі (очній), для запровадження пропонованої в статті моделі оцінювання захищуваних у дисертаціях положень потрібно виділити три- або чотирирічний період, після якого в дисертаціях з мистецтвознавчих наук доцільно запровадити пропоновану систему оцінювання захищуваних положень.

5. Якщо експертні ради ДАК МОН України вважатимуть, що запропонований у цій статті критерій експертних оцінок не надається для визначення обґрунтованості захищуваних положень у дисертаціях, тоді ці експертні ради повинні обрати інший критерій. Але цей інший критерій має бути чітко визначений і зафіксований у відповідних документах, бо в іншому разі звання доктора філософії/наук з мистецтвознавчих наук і далі будуть присуджуватися всупереч базовим критеріям науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Doctor of Arts [Internet resours] // Wikipedia – Free Encyclopedia. – Mood of access: http://en.wikipedia.org/wiki/Doctor_of_Arts. – Last access: 19.12.2013.
2. Критерій істини [Електронний ресурс] // Wikipedia – вільна енциклопедія. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Критерій_істини. — Доступ 06.12.2013.
3. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Довідник здобувача наукового ступеня. – 2-ге вид. – К. : Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», 2000. С. 12-27.
4. Оценок логика // Ивин А. А., Никифоров А. Л. Словарь по логике. – М.: Туманит, изд. центр ВЛАДОС, 1997. – С. 214.
5. Партико З. В. Що захищаємо: дисертації в цілому чи лише положення для захисту? // Атестаційний вісник. – 2012. – № 4. – С. 83-89.
6. Партико З. В. Наука, псевдонаука, паранаука й інженерні вчення // Бюлетень ВАК України. – 2010. – № 9. – С. 39-43.
7. Поиск и отбор экспертов [Електронний ресурс] // Экономика БГЭУ – Блог. – Режим доступа: <http://www.ekonomy-web.org/?p=282>. – Доступ 07.12.2013.
8. Топ-10 самых значимых современных художников согласно версии Vanity Fair // Face News. – Режим доступу: <http://www.facenews.ua/news/2013/179688/> – Доступ 19.12.2013.
9. Фомін П. Д., Пономарчук В. С., Бондаренко В. Д., Поживілова О. В. Експертна оцінка основних положень дисертації // Освіта України [спецвипуск]. – 2014, лютий 14. – С. 4-10.

VALIDITY CRITERIA OF THE PROPOSITIONS FOR DEFENCE IN DISSERTATIONS ON FINE ART SCIENCES

Zinovi Partyko

*Classical Private University,
Zaporizhzhya, Zhukovsky st., 70 B,
e-mail: partyko@ukr.net*

For the validity of the propositions for defence proposed to use expert interviews. Proposed within the science distinguish degrees of Doctor of Philosophy / Science in the field of art and in the field of science, depending on the using of scientific methods.

Key words: thesis, the provisions for protection, expert interviews, art sciences, scientific degree.

КРИТЕРИИ ОБОСНОВАННОСТИ ЗАЩИЩАЕМЫХ ПОЛОЖЕНИЙ В ДИССЕРТАЦИЯХ ПО ИСКУССТВОВЕДЧЕСКИМ НАУКАМ

Зиновий Партыко

*Класический приватный университет,
г. Запорожье, ул. Жуковского, 70 Б,
e-mail: partyko@ukr.net*

Для обоснования защищаемых положений предложено использовать экспертные опросы. Предлагается в рамках одной науки ввести научные степени доктора философии / наук в области искусства и в области науки в зависимости от степени использования научных методов исследования.

Ключевые слова: диссертация, положения для защиты, экспертные опросы, искусствоведческие науки, научные степени.